

Ранка Рађеновић

Међународна научна конференција „Руска емиграција у борби с фашизмом“ Москва, 14–15. мај 2015.

Поводом обележавања 70 година од победе над фашизмом, Дом руске дијаспоре „Александар Солжењин“ из Москве, у сарадњи са Комисијом Владе за питања сународника у дијаспори, те Комитетом Државне думе Руске Федерације за послове Заједнице независних држава, евроазијске интеграције и везе са сународницима, затим Фондом подршке и заштите права сународника који живе у дијаспори и Одељењем за културу града Москве, организовао је Међународну научну конференцију под називом „Руска емиграција у борби с фашизмом“, која је одржана 14–15. маја 2015. у Москви.

После поздрављања учесника на свечаном отварању Конференције, директор Дома руске дијаспоре В. А. Москвин истакао је да је основни удар на фронтима Другог светског рата узела на себе Совјетска армија, омогућавајући коренит прелом током ратних дејстава и дуго очекивану победу, али да је постојао још један фронт, који на картама није означен јасном линијом, али је значајан за победу над непријатељем. Реч је о партизанском покрету и делатности илегалних организација на окупираним територијама Совјетског Савеза, Пољске, Југославије, Француске и других земаља. Много иселјеника из Русије је ратовало у саставу армија европских земаља, хиљаде Руса је учествовало у покрету отпора, а питање „на чијој страни ратовати?“ за руске емигранте није било једноставно. Ипак, приличан број њих се определио да буде на страни антинацистичких снага, на страни Совјетског Савеза, схватајући да се не решава судбина политичког система већ Русије и њеног народа.

Члан Организационог комитета Конференције, директор Института опште историје Руске академије наука, академик А. О. Чубарјан, у поздравном говору је подвукао да је главни задатак Конференције „да покаже консолидацију друштвено-политичких снага, која је имала своје значајно место половином 20. века“, и заједно са Совјетском армијом и армијом савезника била главна покретачка снага у борби са заједничким непријатељем.

У име Комитета Државне думе Руске Федерације за послове Заједнице независних држава, евроазијске интеграције и везе са сународницима, учес-

нике је поздравио први заменик председника Комитета В. С. Никитин, рекавши да је Комитет активно подржао идеју одржавања Конференције, не само због тога што је у савременој политичкој ситуацији ова тема актуелна, већ и зато што је „неопходно најпотпуније реализовати завет, да нико није заборављен и ништа није заборављено“.

Учеснике Конференције поздравио је и директор Историјско-документарног одељења Министарства иностраних послова Руске Федерације и изванредни и опуномоћени амбасадор А. И. Кузњецов, речима да се патриотски избор руске емиграције у корист борбе против нацизма формирао још у периоду између двадесетих и тридесетих година прошлог века и да је у много чему био под утицајем старе руске дипломатије. Руски амбасадори, нашавши се у емиграцији, не гледајући на идеолошке разлике са совјетском влашћу, „видели су себе на страни историјске Русије и њених националних интереса“.

Одговорни секретар Комисије Владе за питања сународника у дијаспори, директор Одељења за рад са сународницима Министарства иностраних послова Руске Федерације и изванредни и опуномоћени амбасадор А. А. Макаров, у поздравном говору истакао је да тема Конференције има огроман значај, јер је то „први озбиљан покушај да се обнародује све што се дешавало са сународницима у иностранству током Другог светског рата“.

После поздрава представника Организационог комитета учесницима, почела је Конференција, чији се рад одвијао у четири основна правца: наслуђивање рата – руска емиграција је свесна шта су нацизам и хитлеровски планови; антифашистички покрет током Другог светског рата и руски емигранти; антифашистичка борба у књижевном наслеђу руске дијаспоре; руска емиграција у борби с фашизмом – историја и савременост.

У програм Конференције било је укључено више од 30 радова руских и страних научника (из Аргентине, Белорусије, Италије, Израела, Пољске, Србије, Француске и низа других земаља), који се баве питањима историје руске дијаспоре и покрета отпора. Русија је била представљена радовима познатих историчара из Москве, Санкт-Петербурга, Крима, Самаре, Кирова и других градова.

Конференција је била организована у низ паралелних секција. У секцији *Наслуђивање рата* обрађена је тема учествовања руске емиграције у борби против фашизма у Шпанији. У секцији *Антифашистичка борба у књижевном наслеђу руске дијаспоре* било је речи о писцима руске емиграције, као што су Буњин, брат и сестра Прегељ, М. Цветајева, о ратном стваралаштву мајке Марије (Скобцове), те партизанском стваралаштву током Другог светског рата у Белорусији. У блоку Конференције под називом *Антифашистички покрет у годинама Другог светског рата и руски емигранти*, говорило се о руском патриотском покрету у земљама Латинске Америке, руским емигрантима учесницима антифашистичке борбе у Италији, Бугарској, Француској, Пољској, Југославији. У оквиру тог блока, а у посебној секцији под називом *Руски еми-*

гранти – учесници антифашистичке борбе у Југославији, осим руских колега, својим радовима допринос Конференцији дали су историчари и архивисти из Београда (др Александар Тимофејев, Београдски универзитет „Савез совјетских патриота у Србији“; Ранка Рађеновић, Архив Југославије „Документи Архива Југославије о учешћу руских емиграната у борби с фашизмом током Другог светског рата“; Ђурђија Боровњак, Историјски архив Београда „Београдска руска интелигенција и борба против немачке окупације Југославије“). У раду ове секције учествовали су и потомци неких чланова Савеза совјетских патриота, који данас живе у Москви. То су Дмитриј Лобачов, син Ђорђа Лобачова, зачетника и творца стрипа у Србији и факултетски професор Свјатослав Лебедев, син лекара Владимира Лебедева, учесника НОР-а у Југославији.

Хармонична допуна научном делу Конференције био је Округли сто *Руска емиграција у борби с фашизмом: историја и савременост*, занимљив по саставу учесника. У оквиру Округлог стола наступили су: кнез Д. М. Шаховски из Француске, износећи сећање на своје детињство и очеве приче о учествовању у покрету отпора; професори И. К. Гаврилов из Аргентине, који је говорио о историји породице професора Гаврилова, његовог оца и породице Пилкин, које је у Аргентини током Другог светског рата повезала судбина и Ж. Б. Бланков из Белгије о сећању на борбу свога оца у покрету отпора Белгије; брат и сестра Павлов из Белорусије, који су говорили о припадницима своје породице, староседеоцима Западне Белорусије, у француском покрету отпора; С. Ј. Завадовска из Русије, говорила је о судбини рођака, руског емигранта, оријенталисте, Јурија Николајевича Завадовског у окупираној Француској; председник Међурегионалне друштвене организације ветерана Француског покрета отпора „Комбатан Волонтер“ Ј. П. Виногин из Русије, причао је о совјетским војницима у француском покрету отпора; представник Савеза Русина А. В. Фатула говорио је о учествовању Русина у отпору фашизму и нацизму током Другог светског рата; историчар В. Г. Шаронова из Русије говорила је о животу, раду и начинима борбе припадника Руске колоније у Шангају у годинама Другог светског рата. По саставу учесника и ономе што су пред слушаоце изнели овај део Конференције, по мишљењу већине учесника, као и посматрача, био је најзанимљивији.

У низу манифестација Дома руске дијаспоре „Александар Солжењин“, посвећених 70-годишњици победе над фашизмом, Међународна научна конференција „Руска емиграција у борби с фашизмом“ заузела је посебно место, јер је то био први форум у историји Русије и руске науке о недовољно познатим страницама у историји Другог светског рата, специјално посвећен анализи улоге сународника у борби с фашизмом на територији европских земаља. Хиљаде руских емиграната учествовало је у херојској антифашистичкој борби покрета отпора у Француској, Белгији, Југославији, Италији и другим земљама. Конференција је била посвећена сећању на њих, као и сећању на руске антифашисте

погинуле у нацистичким логорима и гестаповским тамницама, сећању на совјетске ратне заробљенике који су се борили у редовима европског покрета отпора.

Током два дана рада Конференције историчари и филолози, архивисти и музеолози, друштвени радници, сународници из дијаспоре и руски ветерани покрета отпора, разматрали су широк спектар историјских проблема, повезаних са учествовањем руских емиграната разних покољења у антифашистичком покрету 20. века. Научни материјали Конференције биће публиковани у виду посебног издања.

Током Конференције била је отворена и изложба „Руски учесници антифашистичког покрета отпора током Другог светског рата: књиге, фотографије, документи“, коју су припремили сарадници Државног архива Руске Федерације и Историјско-документарног одељења Министарства иностраних послова Руске Федерације.